

**Міністерство освіти і науки України
Полтавський національний педагогічний
університет імені В.Г. Короленка**

Яна МАКАРЕНКО

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ПРИРОДНИЧОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

навчально-методичний посібник

Полтава 2023

УДК 502(075.8)

М15 Макаренко Я.М. **Методика навчання природничої освітньої галузі:** навчально-методичний посібник. Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2023. 42 с.

Рецензенти:

Беседіна Ірина Сергіївна – кандидат біологічних наук, доцент, керівник гуртка Полтавського обласного еколого-натуралістичний центру учнівської молоді;

Садова Ірина Ігорівна – доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри, педагогіки та методики початкової освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

Навчально-методичний посібник для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 013 Початкова освіта. Посібник містить програму навчальної дисципліни «Методика навчання природничої освітньої галузі», зміст практичних занять, завдання для самостійної та індивідуальної роботи, тематику навчальних проєктів та методичні рекомендації щодо їх виконання, питання до самоконтролю та питання до екзамену. Навчально-методичний посібник буде корисним як для студентів так і для викладачів, вчителів початкової школи.

Затверджено Вченою радою Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка
Протокол № 7 від 30 січня 2023 року

©ПНПУ імені В.Г. Короленка
© Яна Макаренко

Анотація

Методика навчання природничої освітньої галузі як навчальна дисципліна має на меті розширити у майбутніх учителів початкової школи необхідний обсяг теоретичних знань, практичних умінь та навичок як змістової основи організації процесу засвоєння учнями змісту природничої освітньої галузі на рівні сучасних вимог до освітнього процесу.

Навчально-методичний посібник містить програму навчальної дисципліни, методичні рекомендації до виконання практичних завдань, завдання для самостійної та індивідуальної роботи, тематику навчальних проєктів та методичні рекомендації щодо їх виконання, питання до самоконтролю та питання до екзамену.

Практичні заняття мають на меті вироблення в студентів необхідних технологічних умінь щодо аналізу структури та змісту діючих програм, підручників з курсу «Я досліджую світ» (природничий аспект), роботи з ними, вибору та конструювання методів навчання, проведення уроків, моделювання позаурочних та позакласних занять, застосування педагогічних технологій в початковій школі тощо.

Передбачені також завдання для самостійної та індивідуальної роботи, навчальні проєкти покликані розширювати, поглиблювати, закріплювати базові знання, отримані під час лекційних та практичних занять. У навчально-методичному посібнику запропоновано тематику рефератів, примірний перелік питань до екзамену.

Посібник містить велику кількість електронних посилань на джерела, застосунки та електронні освітні платформи, тому рекомендується його використання в електронному форматі під час очної та дистанційної форм навчання.

Посібник підготовлений з урахуванням вимог діючої навчальної програми і розрахований на студентів та викладачів педагогічних закладів освіти, вчителів початкових класів.

Програма навчальної дисципліни «Методика навчання природничої освітньої галузі»

1. Опис навчальної дисципліни.

Найменування показників	Характеристика програми	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Обов'язкова	
	Рік підготовки	
	2	2
Загальна кількість годин – 120	Лекції	
	16	4
	Практичні	
	20	8
	Самостійна робота	
	84	108
	Вид підсумкового контролю: екзамен	
мова навчання	українська	

2. Мета вивчення навчальної дисципліни: розширити у майбутніх майбутніх учителів початкової школи необхідні теоретичні знання, практичні уміння та навички для організації навчального процесу з природничої освітньої галузі, що сприятиме формуванню природничої

компетентності молодших школярів відповідно до сучасних освітніх вимог.

3. Передумови для вивчення навчальної дисципліни: основи природознавства, педагогіка початкової освіти.

4. Очікувані результати навчання з дисципліни:

- інтегрувати та використовувати академічні предметні знання як основу змісту природничої освітньої галузі Державного стандарту початкової освіти та трансформувати їх у різні форми.
- планувати й здійснювати освітній процес з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, забезпечувати розвиток пізнавальної діяльності учнів, формувати в них мотивацію до навчання.
- планувати та організовувати освітній процес у початковій школі, позаурочні й позашкільні заняття та заходи екологічного спрямування, використовуючи різні організаційні форми навчання та типи занять, із дотриманням принципу науковості та вимог нормативних документів початкової школи.
- використовувати в освітній практиці різні прийоми формувального, поточного і підсумкового оцінювання навчальних досягнень здобувачів початкової освіти.

5. Критерії оцінювання результатів навчання:

Сума балів, накопичених студентом у процесі вивчення навчальної дисципліни	Рівень досягнення студентом запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни	Екзамен
90-100	Студент демонструє високий рівень досягнення кожного із запланованих результатів навчання, що засвідчує його безумовну готовність до професійної діяльності за фахом.	відмінно

75-89	Студент виявляє достатній рівень досягнення кожного із запланованих результатів навчання та готовий до професійної діяльності за фахом	добре
60-74	Студент виявляє мінімально достатні результати навчання для професійної діяльності за фахом.	задовільно
35-59	Рівень наявних результатів навчання є недостатнім для його професійної діяльності за фахом.	незадовільно
0-34	Результати навчання відсутні.	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. Засоби діагностики результатів навчання: усне опитування, експрес-опитування, перевірка виконання практичних завдань, модульна контрольна робота у тестовій формі, індивідуальна та групова проєктна діяльність.

7. Зміст навчальної дисципліни:

Тема 1. Методика навчання природничої освітньої галузі як педагогічна наука. Її предмет, завдання, методи дослідження. Структура методичної системи навчання природничої освітньої галузі. Методи наукових досліджень у методиці навчання природничої освітньої галузі. Місце природничої освітньої галузі в концепції національної школи. Напрямки розвитку методики навчання природничої освітньої галузі в початкових класах.

Тема 2. Основні історичні етапи становлення методики навчання природничої освітньої галузі в початкових класах. Основні історичні етапи становлення методики навчання природознавства в початкових класах. Виділення природознавства як навчального предмета. Перший підручник з природознавства. Етапи

становлення методики викладання природознавства та її розвиток у наукових працях провідних методистів. Сучасний стан розвитку методики навчання природничої освітньої галузі.

Тема 3. Зміст природничої освітньої галузі в початкових класах. Концепції Нової української школи. Роль природничої освітньої галузі у змісті Державного стандарту початкової освіти. Особливості принципів побудови програм природничої освітньої галузі. Аналіз змісту та структури навчальних програм природничої освітньої галузі в початковій школі. Структура інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1–4 класах. Огляд і характеристика підручників для реалізації змісту природничої освітньої галузі в початковій школі.

Тема 4. Методика формування природничих уявлень, понять та умінь у процесі навчання природознавства в початковій школі. Педагогічні цілі природничої освітньої галузі в початковій школі. Знання з Знання з природничої освітньої галузі та методика організації їх засвоєння. Форми оволодіння знаннями молодшими школярами: факти, уявлення, поняття, оцінні та методологічні знання, їх об'єктивна сутність. Сприймання, уявлення, поняття та методика їх формування. Уявлення як форма засвоєння знань. Умови і методика формування природничих уявлень у молодших школярів. Поняття як форма засвоєння знань. Умови та методика формування природничих понять у молодших школярів. Система понять природничої освітньої галузі в інтегрованому курсі «Я досліджую світ». Методика формування умінь у процесі навчання природознавства. Використання системи пізнавальних завдань під час формування природничих знань у молодших школярів.

Тема 5. Засоби навчання природничої освітньої галузі. Застосування принципу наочності у реалізації змісту природничої освітньої галузі в початковій школі. Загальна характеристика засобів наочності. Класифікація засобів наочності з природничої освітньої галузі для початкової школи, їх характеристика і методика використання на уроці. Загальні вимоги до засобів наочності, що використовуються на уроках «Я досліджую світ» (природничої освітньої галузі). Підручники і

зошити з друкованою основою із курсу «Я досліджую світ» та їх структура. Дидактичні вимоги до методики роботи з ними під час навчання природничої освітньої галузі.

Тема 6. Загальна характеристика методів навчання природничої освітньої галузі. Дидактична сутність методу навчання. Класифікація методів навчання природничої освітньої галузі. Загальна характеристика методів навчання природознавства (сутність, структура, види, вимоги до методики використання в процесі навчання природничої освітньої галузі). Вибір і ефективне застосування методів у навчанні природничої галузі відповідно до вимог НУШ.

Тема 7. Форми організації процесу навчання природничої освітньої галузі. Урок – основна форма організації процесу навчання природничої освітньої галузі. Макро- і мікроструктура уроків природничої освітньої галузі. Основні типи уроків у природничій освітній галузі. Комбінований урок. Предметні уроки. Урок-екскурсія, узагальнюючий урок. Нестандартний урок. Інтегрований урок. Методика організації та проведення занять інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в контексті реалізації природничої освітньої галузі. Методика організації та проведення ранкових зустрічей на основі метеорологічних, фенологічних спостережень та спостережень за працею людей. Самостійна робота учнів у навчальному процесі природничої освітньої галузі.

Тема 8. Позаурочна та позакласна робота з природничої освітньої галузі у початковій школі. Цілі та зміст позаурочної роботи, її види. Домашні завдання для учнів та їх організація. Зміст і види позакласної роботи з природничої освітньої галузі: групова, масова, індивідуальна. Моделювання фрагментів позакласних заходів у початковій школі в контексті реалізації природничої освітньої галузі. Підбір популярної і дитячої літератури до уроків природознавства.

Тема 9. Контроль та оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи із природничої освітньої галузі. Критерії та рівні оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів із курсу «Я

досліджую світ» (природнича освітня галузь). Очікувані результати навчання відповідно до Типових освітніх програм під керівництвом Р. Б. Шияна (1–4 класи) та О. Я. Савченко (1–4 класи). Особливості оцінювання учнів 1–2 класів та 3–4 кл. Сучасні підходи до формувального та підсумкового оцінювання знань учнів із природничої освітньої галузі.

Тема 10. Матеріальна база природничої освітньої галузі в початковій школі. Куток живої природи, його організація та обладнання. Добір об'єктів для куточка живої природи та умови їх утримання. Краєзнавчий куточок. Дидактичні вимоги до його змісту, оформлення та використання в процесі вивчення природничої освітньої галузі. Навчально-дослідна ділянка. Особливості планування території ділянки і добір рослин. Географічний майданчик. Обладнання майданчика для початкових класів. Освітні, розвивальні і виховні цілі, зміст, методи і форми організації діяльності молодших школярів у природничих осередках.

8. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти:

Поточний контроль та самостійна робота											МК	Ек	Сума
Теми													
Т1	Т2	Т3	Т4	Т5	Т6	Т7	Т8	Т8	Т9	Т10			
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	10	40	100

Методичні рекомендації до виконання практичних завдань

Тема 1. Методика навчання природничої освітньої галузі як педагогічна наука.

Теоретичні (лекційні) питання.

1. Методика навчання природничої освітньої галузі як галузь педагогічної науки.
2. Предмет, об'єкт, мета та завдання методики.
3. Основні компоненти методичної системи навчання природничої освітньої галузі.
4. Методи наукових досліджень у методиці (теоретичні та емпіричні).

Практичні завдання

1. Складіть інтелект-карту (mind-map) на тему: **«Методика навчання природничої освітньої галузі»**, включивши такі гілки:

- предмет;
- завдання;
- об'єкт;
- методи дослідження;
- зв'язки з іншими науками.

Форма звітності: схема (графічна/цифрова/на папері) + коротке пояснення (3–5 речень).

2. Оберіть **одну актуальну проблему або тему дослідження** в межах природничої освітньої галузі початкової школи.

Сформулюйте коротко:

Тема дослідження:

Мета:

Гіпотеза:

Методи дослідження:

- теоретичні
- емпіричні

Обґрунтування вибору методів:

Способи збору та аналізу даних:

Форма звітності: у вигляді короткого дослідницького плану (0,5–1 сторінка).

Експрес-опитування подано у форматі Google Forms, яке доступне за посиланням: <https://forms.gle/JR3T5f8q6KEy53Bk7>

Самостійна робота

1. Ознайомтеся з матеріалами статей, опублікованих у фахових педагогічних виданнях, що висвітлюють питання методики навчання природничої освітньої галузі. Оформіть бібліографічне посилання відповідно до чинних вимог. Сформулюйте 5–7 ключових тез за змістом статті, яка відповідає темі дослідження.

Форма звітності: тези.

Тема 2. Основні історичні етапи становлення методики навчання природничої освітньої галузі в початкових класах.

Теоретичні (лекційні) питання.

1. Основні історичні етапи становлення методики навчання природознавства в початкових класах.
2. Виділення природознавства як навчального предмета.
3. Етапи становлення методики викладання природознавства та її розвиток у наукових працях провідних методистів.
4. Сучасний стан розвитку методики навчання природничої освітньої галузі.

Практичні завдання

1. Опрацюйте матеріал навчального посібника: **Природнича освіта у початковій школі: історія, теорія, практика:** навч. посіб. для вчителів початкових класів / уклад. А. М. Мартін, Н. В. Тарапака. Кропивницький: КОІППО імені Василя Сухомлинського, 2023. 60 с. На основі прочитаного, складіть таблицю наступності наукової спадщини вчених-методистів, вказавши:

- історичний період;
- прізвище та ім'я науковця;
- основні ідеї чи внесок у методику навчання природничої освітньої галузі.

Форма звітності: таблиця.

Самостійна робота

1. Вибрати 2-3 ключові історичні ідеї/підходи, провести порівняльний аналіз їхньої сутності та впливу на сучасну методику природничої освітньої галузі в НУШ (зокрема в інтегрованому курсі «Я досліджую світ»), обґрунтувавши актуальність, трансформації або відкидання цих ідей. Зробити висновки щодо наступності та інновацій.

Форма звітності: есе.

Тема 3. Зміст природничої освітньої галузі в початкових класах.

Теоретичні (лекційні) питання.

1. Концепція Нової української школи.
2. Місце природничої освітньої галузі у Державному стандарті початкової школи.
3. Принципи побудови навчальних програм з природничої освітньої галузі.
4. Аналіз змісту та структури програм природничої освітньої галузі в початковій школі.
5. Результати навчання і пропонований зміст природничої освітньої галузі для учнів 1–2 та 3–4 класів.
6. Інтеграція природничої освітньої галузі у зміст навчання учнів початкової школи через курс «Я досліджую світ».
7. Відображення змісту природничої освітньої галузі у підручниках «Я досліджую світ».

Практичні завдання

1. Опрацюйте чинні Типові навчальні програми для початкової школи:
 - «Я досліджую світ» (ред. О. Савченко)
 - «Я досліджую світ (природнича освітня галузь)» (ред. Р. Шиян)Проаналізуйте природничу складову кожної програми за такими напрямками:

Компонент аналізу	«Я досліджую світ» (ред. О. Савченко)	«Я досліджую світ (природнича освітня галузь)» (ред. Р. Шиян)
Мета природничої освіти		

Основні освітні завдання		
Обсяг навчального часу, відведеного на реалізацію		
Ключові компетентності, що формуються		
Тематичне наповнення: основні змістові лінії		
Основні форми та методи вивчення природничого матеріалу		
Практичні роботи, проекти, рольові ігри, акції		
Особливості організації навчання		

Форма звітності: таблиця.

2. Проаналізувати підручник «Я досліджую світ» (клас – на вибір студента) за поданим алгоритмом.

Функції підручника:

- інформаційна (види знань, їх доступність, відповідність програмі).
- розвивальна (наявність завдань на розвиток мислення, уяви, умінь).
- виховна (відображення цінностей, формування ставлення до природи, людей, суспільства).
- мотиваційна (емоційність, цікавість, використання ігор, проблемних ситуацій, звернень до учня).

Структура підручника:

- типи текстів (основний, додатковий, пояснювальний), мова і доступність.

- навчальні завдання (типи, розташування, творчі вправи).
- ілюстративний матеріал (якість, доцільність, методичне призначення).
- апарат орієнтування (рубрики, символи, звернення до учнів).

Поліграфічне оформлення:

- естетика, кольори, шрифт, відповідність санітарним нормам.

Місце підручника в навчально-методичному комплексі:

- узгодженість з іншими компонентами (зошитом, методичними матеріалами).
- можливості самостійного і творчого використання на уроці.

Форма звітності: стислий структурований аналіз – у вигляді блоків.

3. Проаналізуйте **зошит з друкованою основою** до цього підручника за критеріями:

- структура;
- зміст;
- типи завдань;
- наявність підказок і прикладів;
- якість ілюстрацій.

Форма звітності: стислий структурований аналіз.

4. Визначити **особливості реалізації змісту природничої освітньої галузі** в підручнику «Я досліджую світ» (на вибір студента) відповідно до положень Державного стандарту початкової освіти та Типових навчальних програм за такими критеріями:

- перелік тем природничого змісту, які вивчаються;
- очікувані результати навчання;
- види діяльності, що сприяють формуванню дослідницьких умінь учнів;
- інтеграція природничого компонента з іншими освітніми галузями;
- форми організації навчальної діяльності учнів (робота в парах, групах, індивідуально, ігрова діяльність, дослідницькі ситуації тощо).

Форма звітності: стислий структурований аналіз.

Експрес-опитування подано у форматі Google Forms, яке доступне за посиланням: <https://forms.gle/VArzVV8W92kyZmp1A>

Самостійна робота

1. Перегляньте вебінар на платформі «Всеосвіта» на тему «Ознайомлення з особливостями, структурою та змістом підручника інтегрованого курсу для 1 класу «Я досліджую світ»» (<https://youtu.be/d9VLaC11ZKU>), складіть стислий опорний конспект, який відображає основний зміст та структуру виступу.

Форма звітності: тези, схеми, таблиці або ментальної карти (mind-map).

2. Перегляньте вебінар на платформі Академія «Ранок» на тему «Діалог-зустріч з авторками підручників Надією Бібік, Галиною Бондарчук, Тетяною Павловою» (<https://academyranok.com.ua/course/dialog-zustrich-z-avtorkamy-pidruchnykiv-nadiyeu-bibik-galynoju-bondarchuk-tetyanoju-pavlovoju-2/>), складіть стислий опорний конспект, який відображає основний зміст та структуру виступу.

Форма звітності: тези, схеми, таблиці або ментальної карти (mind-map).

Тема 4. Методика формування природничих уявлень, понять та умінь у процесі навчання природознавства в початковій школі.

Теоретичні (лекційні) питання.

1. Педагогічні цілі природничої освітньої галузі в початковій школі. Знання з природничої освітньої галузі та методика організації їх засвоєння.

2. Форми оволодіння знаннями молодшими школярами: факти, уявлення, поняття, оцінні та методологічні знання, їх об'єктивна сутність.

3. Уявлення як форма засвоєння знань. Умови і методика формування природничих уявлень у молодших школярів. Поняття як форма засвоєння знань. Умови та методика формування природничих понять у молодших школярі. Система понять природничої освітньої галузі в інтегрованому курсі «Я досліджую світ».

4. Методика формування умінь у процесі навчання природознавства.

5. Система пізнавальних завдань формування у молодших школярів природничих знань та практичних умінь.

Практичні завдання

1. **Випишіть уявлення** для кожної змістової лінії природничої складової, які формуються у здобувачів освіти відповідно до програми курсу «Я досліджую світ». Розкрийте зміст кожного уявлення, з урахуванням вікових особливостей учнів та логіки його поступового формування й розвитку протягом навчання у початковій школі.

Змістова лінія	Уявлення, що формуються	Розкриття змісту уявлення (1–4 класи)
-----------------------	--------------------------------	--

Форма звітності: таблиця.

2. Опрацюйте зміст кожного розділу підручника «Я досліджую світ» (клас на вибір) та послідовно випишіть **загальні й поодинокі природничі поняття**, які засвоюються учнями у межах кожного розділу.

Розділ	Загальні поняття	Поодинокі поняття
---------------	-------------------------	--------------------------

Форма звітності: таблиця.

3. Складіть **логічну схему власне предметного змісту обраної теми природничої освітньої галузі** (на прикладі однієї теми з курсу «Я досліджую світ» для 1–4 класів).

Логічна схема власне предметного змісту теми «Ґрунт, його властивості і значення» (2 клас)

1. **Ґрунт** (поняття):

Ґрунт – верхній пухкий родючий шар земної поверхні, у якому ростуть росл

2. **Властивості ґрунту** (уявлення):

Зміст:

- колір (коричневий, чорний, червоний тощо);
- текстура (пухкий або щільний);
- вологість (містить воду);
- основа для росту рослин;
- середовище життя для тварин і мікроорганізмів;
- джерело поживних речовин;
- важливий для життя людини (сільське господарство, будівництво).

3. Родючості ґрунту (поняття):

Родючість – здатність ґрунту забезпечувати рослини водою з поживними речовинами та повітрям.

Форма звітності: схема.

4. Оберіть одну тему з програми курсу «Я досліджую світ» (1–4 клас) і **розробіть систему з 4–5 пізнавальних завдань**, які сприяють поступовому засвоєнню природничих знань. Доповніть завдання коротким описом методичних рекомендацій.

Форма звітності: письмова робота.

Експрес-опитування подано у форматі Google Forms, яке доступне за посиланням: <https://forms.gle/xwHRFS5KmyMFyAK17>

Самостійна робота

1. Проаналізуйте розділи фахової методичної літератури, присвячені формуванню природничих уявлень та понять у молодших школярів. Виділіть та законспектуйте основні умови та методичні прийоми їх ефективного формування.

Форма звітності: конспект.

Тема 5. Засоби навчання природничої освітньої галузі.

Теоретичні (лекційні) питання.

1. Застосування принципу наочності у реалізації змісту природничої освітньої галузі в початковій школі.
2. Загальна характеристика засобів наочності.
3. Класифікація засобів наочності для викладання природничої освітньої галузі у початковій школі: характеристика видів та методика їх використання на уроці. Загальні вимоги до засобів наочності, які застосовуються під час вивчення курсу «Я досліджую світ» (природнича освітня галузь).
4. Структура підручників і зошитів з друкованою основою з курсу «Я досліджую світ».
5. Дидактичні вимоги до методики роботи з підручниками і зошитами під час навчання природничої освітньої галузі в початковій школі.

Практичні завдання

1. Проведіть аналіз засобів наочності, які використовуються у підручниках та зошитах курсу «Я досліджую світ» (природнича освітня галузь) для 2 або 3 класу. Визначте їх типи, мету застосування та ефективність.

Форма звітності: таблиця.

2. Створіть **макет або наочний посібник (плакат, лепбук, модель)** для демонстрації природничого явища або процесу, який вивчається на уроці природничої освітньої галузі (курс «Я досліджую світ»). Розробіть рекомендації щодо використання створеного макету (посібника) під час уроку.

Форма звітності: макет або посібник.

3. Створіть **презентацію**, яка слугуватиме засобом наочності для проведення уроку з природничої освітньої галузі (курс «Я досліджую світ») у початковій школі.

Вимоги:

- оберіть тему уроку відповідно до програми курсу.
- підготуйте презентацію з 8–12 слайдів, що наочно і доступно ілюструє основні поняття теми.
- використовуйте різноманітні наочні елементи: ілюстрації, схеми, фотографії, діаграми.
- презентація має містити 8–12 слайдів.
- забезпечте логічну послідовність подання матеріалу.
- додайте короткі пояснення або нотатки до кожного слайда.

Експрес-опитування подано у форматі Google Forms, яке доступне за посиланням: <https://forms.gle/jZvs8bkSYweQRNfK6>

Самостійна робота

1. Опрацюйте матеріали онлайн-курсу або вебінару, що стосується використання цифрових засобів наочності на уроках природничої освітньої галузі. Складіть опорний конспект з виділенням переваг та прикладів застосування таких засобів.

Форма звітності: конспект.

Тема 6. Загальна характеристика методів навчання природничої освітньої галузі.

Теоретичні (лекційні) питання.

1. Дидактична сутність методу навчання.
2. Класифікація методів навчання природничої освітньої галузі.
3. Загальна характеристика методів навчання природознавства (сутність, структура, види, вимоги до методики використання в процесі навчання природознавства).
4. Вибір і ефективне застосування методів у навчанні природничої галузі відповідно до вимог НУШ.

Практичні завдання

1. Розробіть приклади **різних видів бесід (вступна, супровідна, заключна, контрольна) та розповідей (опис, пояснення, доповнення)**, які доцільно використовувати на різних етапах уроку під час вивчення природничих тем інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Зразок заключної бесіди

Тема: «Що таке погода?» (3 клас)

Мета: підбити підсумки, узагальнити знання.

Питання для бесіди:

1. Що таке погода?
2. Які основні ознаки погоди ви знаєте?
3. Як можна дізнатися, яка сьогодні погода?
4. Що впливає на зміну погоди?
5. Чому важливо щодня спостерігати за погодою?

Зразок розповіді-пояснення

Мета: розкрити причини, зв'язки, закономірності у природі.

Тема: «Осінні турботи тварин» (2 клас)

Приклад: Восени стає холодніше, менше світла, і тварини починають готуватися до зими. У багатьох змінюється хутро – воно стає густішим. Зайці, наприклад, змінюють сіре хутро на біле. Деякі тварини (білки, миші) роблять запаси їжі. Інші (їжаки, ведмеді) – готуються до сплячки. А птахи, яким узимку не буде що їсти, відлітають у теплі краї. Отже, кожна тварина має свої турботи восени – усе це допомагає їй пережити холодну зиму.

Форма звітності: письмова робота у вигляді розробки.

2. Користуючись програмою навчального курсу «Я досліджую світ» для 1–4 класів (за Типовою освітньою програмою), а також чинними підручниками, **випишіть усі досліді та практичні роботи**, передбачені змістом природничої освітньої галузі :

- назва досліді / практичної роботи;
- клас;
- коротко мету або суть виконання.

Форма звітності: таблиця, згрупована за класами.

3. Розробіть **методику проведення досліді або практичної роботи**, передбачених навчальною програмою курсу «Я досліджую світ» для 1–4 класів. У роботі обов'язково опишіть:

1. Назву досліді або практичної роботи.
2. Клас, тему та розділ програми, до якого належить досліді.
3. Мету проведення досліді / практичної роботи.
4. Завдання кожного етапу або складової досліді.
5. Діяльність учителя і учнів на кожному етапі.
6. Перелік необхідних матеріалів та обладнання.
7. Очікувані результати та основні висновки за підсумками роботи.

Форма звітності: письмова робота

4. Розробіть **пам'ятку для учнів щодо виконання навчального проєкту** з природничої освітньої галузі відповідно до змісту програми курсу «Я досліджую світ» для 1–4 класів. У пам'ятці мають бути чітко подані:

- тема та мета проєкту;
- етапи виконання;
- рекомендації щодо організації роботи;
- поради щодо оформлення результатів;
- форма представлення проєкту.

Форма звітності: письмова пам'ятка.

Експрес-опитування подано у форматі Google Forms, яке доступне за посиланням: <https://forms.gle/TRqeTrVYsHwZAhAf6>

Самостійна робота

1. Перегляньте вебінар на платформі «Всеосвіта» на тему «Інтегрований курс «Я досліджую світ»: практичні методи, прийоми та форми роботи» (<https://youtu.be/NXmbbzOJE0E>), складіть стислий опорний конспект, який відображає основний зміст та структуру виступу.
Форма звітності: тези, схеми, таблиці або ментальної карти (mind-map).

2. Перегляньте вебінар на платформі Академія «Ранок» на тему «Екологічна компетентність в дії: Сторінка дослідників «Нове життя старих речей» (3 клас, з НМК Н. Бібік, Г. Бондарчук, Т. Павлова)» (<https://academyranok.com.ua/course/ekologichna-kompetentnist-v-diyi-storinka-doslidnykiv-nove-zhyttya-staryh-rechej-3-klas-z-nmk-n-bibik-g-bondarchuk-t-pavlova/>), складіть стислий опорний конспект, який відображає основний зміст та структуру виступу.
Форма звітності: тези, схеми, таблиці або ментальної карти (mind-map).

3. Перегляньте вебінар на платформі На Урок на тему «Інтерактивні методи навчання: переваги та практичне використання в освітньому процесі» (<https://naurok.com.ua/webinar/interaktivni-metodi-navchannya-perevagi-ta-praktichne-vikoristannya-v-osvitnomu-procesi>), складіть стислий опорний конспект, який відображає основний зміст та структуру виступу.
Форма звітності: тези, схеми, таблиці або ментальної карти (mind-map).

Тема 7. Форми організації процесу навчання природничої освітньої галузі.

Теоретичні (лекційні) питання.

1. Урок як основна форма організації навчального процесу в природничій освітній галузі.
2. Макро- і мікроструктура уроків природничої освітньої галузі.
3. Основні типи уроків у природничій освітній галузі: урок засвоєння нових знань, урок формування вмінь і навичок, урок узагальнення і систематизації знань, урок контролю і корекції знань.
4. Особливості структури і проведення комбінованого уроку.

5. Специфіка організації предметних уроків у курсі «Я досліджую світ»
6. Урок-екскурсія. Макроструктура різних видів уроків-еккурсій (вступний, поточний і підсумковий).
7. Методика організації узагальнюючого уроку з природничої освітньої галузі.
8. Види нестандартних уроків та їх методичні особливості в природничій освітній галузі.
9. Методика організації та проведення занять інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у контексті реалізації змісту природничої освітньої галузі
10. Методика проведення ранкових зустрічей на основі метеорологічних, фенологічних спостережень і спостережень за працею людей
11. Види, форми та методичні підходи до організації самостійної роботи учнів у процесі вивчення природничої освітньої галузі.

Практичні завдання

1. Опрацюйте **навчально-методичну літературу та педагогічну пресу** (зокрема журнали «Розкажіть онуку», «Початкова школа», серію «Бібліотека вчителя початкової школи» та інші видання), звернувши увагу на форми організації навчання учнів у межах інтегрованого курсу «Я досліджую світ». Доберіть та проаналізуйте **3–4 зразки конспектів уроків** з цього курсу для 1–4 класів (на вибір). У процесі аналізу визначте особливості структури уроку, застосовані методи і прийоми навчання, форми інтеграції, використання наочності, роль діяльнісного підходу в освітньому процесі.

Форма звітності: методична розробка.

2. Розробіть **план-конспект комбінованого уроку з курсу «Я досліджую світ» (природнича освітня галузь)** (тему, клас на вибір студента). Підберіть цікавий матеріал для розповіді (бесіди) з науково-популярної літератури, вказати необхідне обладнання, додати зразки наочності, роздаткового, дидактичного матеріалу, підготувати творчі завдання для дітей.

Форма звітності: методична розробка.

3. Випишіть **тематику предметних уроків** природничої освітньої галузі, що реалізується у 3–4 класах через курс «Я досліджую світ».

Форма звітності: структурований нумерований перелік тем.

4. Складіть **власний план-конспект програмової екскурсії** з курсу «Я досліджую світ» для 3–4 класів на основі опрацьованої методичної літератури, зазначивши мету екскурсії, необхідне обладнання, маршрут, зміст і послідовність проведення, об'єкти для спостереження, досліді або практичні завдання, а також правила збору і обробки природних матеріалів.

Форма звітності: методична розробка.

Експрес-опитування подано у форматі Google Forms, яке доступне за посиланням: <https://forms.gle/tkCZydiLYhPXCgqr8>

Самостійна робота

1. Перегляньте записи уроків, що демонструють організацію інтегрованих уроків або ранкових зустрічей з використанням природничого компоненту. Проаналізуйте структуру, методи та прийоми роботи, які використовуються для реалізації змісту природничої освітньої галузі.

Форма звітності: конспект.

Тема 8. Позаурочна та позакласна робота з природничої освітньої галузі у початковій школі.

Теоретичні (лекційні) питання.

1. Цілі та зміст позаурочної роботи, її види.
2. Домашні завдання для учнів та їх організація.
3. Особливості методики проведення позаурочної роботи.
4. Позакласна робота, її дидактичні цілі.
5. Принципи залучення учнів до позакласної діяльності в природничій освіті.
6. Індивідуальні форми позакласної роботи та методи їх реалізації
7. Групова позакласна робота у природничій освітній галузі та її організація. Дидактична структура заняття гуртка, її варіативність. Методика організації діяльності учнів у гуртку.
8. Масова позакласна робота і особливості її підготовки та проведення.

9. Моделювання фрагментів позакласних заходів у початковій школі в контексті реалізації природничої освітньої галузі.
10. Підбір популярної і дитячої літератури до уроків природознавства.

Практичні завдання

1. Розробіть 5–7 літніх завдань з природознавства, які мають: чітко сформульовану мету; доступну інструкцію для учня 3 або 4 класу; творчі або дослідницькі елементи (малюнок, фото, спостереження, опис); можливість виконання вдома, на прогулянці, під час канікул; сприяють розвитку ключових компетентностей.

Форма звітності: методична розробка.

2. Розробіть завдання для індивідуальної позакласної роботи з природознавства для учнів 3 або 4 класу.

Форма звітності: методична розробка.

3. Складіть план предметного гуртка у межах природничої освітньої галузі (клас за вибором). Проаналізуйте зміст і методи фронтальної та індивідуальної роботи молодших школярів на кожному занятті природничої освітньої галузі.

Форма звітності: методична розробка.

4. Розробіть сценарій позакласного заходу з природознавства.

Форма звітності: методична розробка.

Експрес-опитування подано у форматі Google Forms, яке доступне за посиланням: <https://forms.gle/GsW1UBygUwEpGi1EA>

Самостійна робота

1. Ознайомтеся з публікаціями у педагогічних журналах, що висвітлюють досвід організації позаурочної та позакласної роботи з природничої освітньої галузі (наприклад, проведення екологічних акцій, вікторин, гурткової роботи). Сформулюйте основні принципи та ефективні форми такої роботи

Форма звітності: тези.

Тема 9. Контроль та оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи із природничої освітньої галузі.

Теоретичні (лекційні) питання.

1. Критерії та рівні оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи з курсу «Я досліджую світ» (у межах природничої освітньої галузі).
2. Очікувані результати навчання відповідно до Типових освітніх програм під керівництвом Р. Б. Шияна (1–4 класи) та О. Я. Савченко (1–4 класи).
3. Особливості оцінювання учнів 1–2 класів та 3–4 кл.
4. Сучасні підходи до формульовального та підсумкового оцінювання знань молодших школярів з природничої освітньої галузі.

Практичні завдання

1. Оберіть тему з курсу «Я досліджую світ» (природнича освітня галузь) та складіть **запитання для фронтального та індивідуального опитування** з обраної теми та класу.

Форма звітності: методична розробка.

2. Складіть зміст тексту **природничого диктанту та тестового завдання** для учнів 3 класу з курсу «Я досліджую світ» (тема на вибір), з урахуванням вікових особливостей молодших школярів. Продумайте варіант використання цих завдань на сучасних освітніх онлайн-платформах (наприклад: Google Forms, Naurok, LearningApps).

Форма звітності: посилання на готовий текст/тест.

3. Проаналізуйте один із готових фрагментів уроку курсу «Я досліджую світ» (2–4 клас):

- визначте, які **елементи формульовального оцінювання** вже використано;
- підберіть 3–4 техніки формульовального оцінювання, розробіть для них цілі та критерії оцінювання.

Форма звітності: таблиця.

4. Створення макету портфоліо для оцінювання знань учнів з природничої освітньої галузі.

Форма звітності: макет портфоліо.

Самостійна робота

1. Перегляньте вебінар на платформі На Урок на тему «Формувальне оцінювання в НУШ: поради та практика» (<https://naurok.com.ua/webinar/formuvalne-ocinyuvannya-v-nush-poradi-ta-praktika>), складіть стислий опорний конспект, який відображає основний зміст та структуру виступу.

Форма звітності: тези, схеми, таблиці або ментальної карти (mind-map).

2. Перегляньте вебінар на платформі На Урок на тему «Підсумкове оцінювання навчальних досягнень учнів з використанням Google Forms» (<https://naurok.com.ua/webinar/pidsumkove-ocinyuvannya-navchalnih-dosyagnen-uchniv-z-vikoristannyam-google-forms>), складіть стислий опорний конспект, який відображає основний зміст та структуру виступу.

Форма звітності: тези, схеми, таблиці або ментальної карти (mind-map).

3. Перегляньте вебінар на платформі На Урок на тему «Формувальне оцінювання під час дистанційного та змішаного навчання» (<https://naurok.com.ua/webinar/formuvalne-ocinyuvannya-pid-chas-distanciynogo-ta-zmishanogo-navchannya>), складіть стислий опорний конспект, який відображає основний зміст та структуру виступу.

Форма звітності: тези, схеми, таблиці або ментальної карти (mind-map).

Тема 10. Матеріальна база природничої освітньої галузі в початковій школі.

Теоретичні (лекційні) питання.

1. Особливості організації матеріальної бази школи з навчання природничої освітньої галузі.
2. Куток живої природи, його організація та обладнання. Добір об'єктів для куточка живої природи та умови їх утримання.
3. Краєзнавчий куточок. Дидактичні вимоги до його змісту, оформлення та використання в процесі вивчення природничої освітньої галузі.

4. Навчально-дослідна ділянка. Особливості планування території ділянки і добір рослин.
5. Географічний майданчик. Обладнання майданчика для початкових класів.
6. Освітні, розвивальні і виховні цілі, зміст, методи і форми організації діяльності молодших школярів у природничих осередках.

Практичні завдання

1. За діючою навчальною програмою курсу курсу «Я досліджую світ» і підручниками, **визначити теми** в 1–4 класах, вивчення яких доцільно організувати з використанням: краєзнавчого куточка, куточка живої природи, географічного майданчика, навчально-дослідної ділянки.

Форма звітності: таблиця.

2. Опишіть **структуру та зміст куточка живої природи, географічного майданчика та навчально-дослідної ділянки** для учнів початкових класів. Результати оформіть у вигляді опорно-тематичних карт, де відобразіть основні складові кожного об'єкта, їх призначення, а також форми організації навчальної діяльності (спостереження, досліді, практичні роботи тощо). На основі отриманих описів розробіть **модель або макет** одного з цих об'єктів у матеріальній або графічній формі з пояснювальною запискою.

Форма звітності: таблиця, модель або макет.

3. Запропонуйте **тематичні напрямки в оформленні краєзнавчого куточка** класу початкової школи. Обґрунтуйте їх вибір з урахуванням навчальної програми курсу «Я досліджую світ» та особливостей місцевості. Запропонуйте конкретні елементи оформлення (експонати, ілюстрації, інформаційні матеріали), які допоможуть учням краще пізнати рідний край.

Форма звітності: методична розробка.

Самостійна робота

1. Розробіть короткий методичний посібник або пам'ятку (на 1–2 сторінки) для вчителя початкової школи під назвою «Куточок живої природи в НУШ: від організації до ефективного використання».

Форма звітності: методичний посібник або пам'ятка.

Рекомендації до реалізації індивідуальних та групових проектів

Даний розділ охоплює різні види проєктної діяльності, спрямовані на поглиблення практичних умінь та навичок.

1. Підготуйте **навчальні проєкти** для учнів 1–4 класів відповідно до діючих програм щодо вивчення природничої освітньої галузі в НУШ із необхідними матеріалами (конспектом, переліком навчальних ресурсів і обладнання).

Під час підготовки навчальних проєктів важливо враховувати вікові особливості учнів та відповідність тем програмі природничої освітньої галузі НУШ. Кожен проєкт має бути зрозумілим, цікавим і мотивувати дітей до пізнання навколишнього світу через спостереження, дослідження і практичну діяльність. Особливу увагу приділяйте чіткому опису мети, послідовності дій і очікуваних результатів, а також адаптації матеріалів для початкової школи.

2. Підготуйте **колекцію насіння рослин** для використання на навчально-дослідній ділянці з учнями початкових класів. До складу колекції включіть назву рослини, її фото або малюнок, зразки насіння (за можливості), опис особливостей висівання та основні правила догляду за рослиною. Оформіть матеріали у вигляді тематичної колекції, придатної для практичного використання у початковій школі.

3. Підготуйте **гербарій рослин**, які вивчаються в курсі природничої освітньої галузі у 1–4 класах. До кожного зразка додайте назву рослини, фото або малюнок, короткий опис місця зростання, значенням у природі чи господарстві та можливістю використання під час уроків. Оформіть гербарій у вигляді наочного матеріалу, адаптованого для сприймання молодшими школярами та зручного для використання в освітньому процесі.

Створюючи колекції насіння або гербарії, ретельно підбирайте рослини з урахуванням їх доступності та пізнавальної цінності. Важливо, щоб оформлення матеріалів було яскравим і наочним, містило ілюстрації або фотографії, а також зрозумілі описи, які допоможуть учням самостійно або під керівництвом учителя проводити дослідження та догляд за рослинами. Такі колекції стануть

цінним інструментом для формування екологічної культури та практичних умінь.

4. Виготовте **модель** космосу /телурію/ інсектарію/ годівнички для птахів/ акваріуму/ кругообігу води в природі. До моделі додайте її опис та суть роботи з нею під час вивчення природничої освітньої галузі.

При виготовленні моделей (телурію, інсектарію, годівнички, акваріуму тощо) звертайте увагу на якість і наочність конструкції, а також на можливість її інтерактивного використання під час уроків. Опис роботи з моделлю має містити рекомендації щодо організації дослідів, спостережень або інших видів діяльності, що сприяють глибшому розумінню природних явищ. Прагніть, щоб моделі були безпечними, доступними для повторного використання та стимулювали творче мислення учнів.

Модульна контрольна робота

Модульна контрольна робота розроблена для перевірки теоретичних знань та методичних умінь студентів щодо організації навчання природничої освітньої галузі в початковій школі.

Роботу подано у форматі Google Форми, що сприяє автоматизації перевірки, оперативному зворотному зв'язку та зручності проходження тесту. Переглянути приклад тестової модульної роботи можна за посиланням: <https://forms.gle/mw5Edkab868iuRGy5>

Перелік питань до екзамену

1. Мета та завдання методики викладання природничої галузі.
2. Історична обумовленість розвитку методики викладання природничої освітньої галузі в початковій школі, зв'язок з іншими дисциплінами.
3. Мета та завдання природничої освітньої галузі згідно з Державним стандартом початкової освіти.
4. Аналіз типових освітніх програм НУШ 1 та НУШ. Місце природничої ОГ у структурі інтегрованого курсу «Я досліджую світ» за цими програмами.
5. Комплекти підручників та посібників, на основі яких здійснюється реалізація природничої освітньої галузі в межах курсу «Я досліджую світ».
6. Уявлення як форма засвоєння знань. Її характеристика. Умови формування природознавчих уявлень у молодших школярів. (Відповідь ілюструвати конкретними прикладами).
7. Поняття як форма засвоєння знань. Її характеристика. Умови формування природознавчих понять у молодших школярів. (Відповідь ілюструвати конкретними прикладами)
8. Уміння. Його сутність. Класифікація умінь, які формуються в процесі навчання природничої освітньої галузі в початкових класах. Етапи формування умінь у процесі навчання природничої . (Відповідь ілюструвати конкретними прикладами).
9. Наочний принцип навчання, його реалізація у процесі вивчення природничої ОГ.
10. Образотворчі засоби наочності. Їх класифікація. Значення в процесі навчання природничої освітньої галузі. Вимоги до методики використання з різними дидактичними цілями і підцілями.
11. Натуральні засоби наочності. Їх класифікація. Значення в процесі природничої освітньої галузі. Вимоги до методики використання з різними дидактичними цілями і підцілями.
12. Аудіовізуальні засоби наочності. Їх класифікація. Значення в процесі природничої освітньої галузі. Вимоги до методики використання з різними дидактичними цілями і під цілями.
13. Моделі як засоби наочності. Їх класифікація. Значення в процесі природничої освітньої галузі. Вимоги до методики використання з різними дидактичними цілями і під цілями.

14. Робота з підручником та зошитом з друкованою основою у процесі навчання природничої ОГ.
15. Поняття “метод навчання”. Його загальна характеристика. Класифікація методів природничої освітньої галузі в початкових класах. Її обґрунтування.
16. Спостереження як метод навчання. Його сутність, структура, значення і критерії вибору в процесі природничої освітньої галузі. Види спостережень за об’єктами природи.
17. Види спостережень за об’єктами природи. Основні вимоги до методики їх організації і проведення.
18. Практична робота як метод навчання. Його сутність, структура, значення і критерії вибору в процесі природничої освітньої галузі. Види практичних робіт.
19. Евристична бесіда. Її сутність, структура, значення і критерії вибору в процесі природничої освітньої галузі. Методика використання з різними дидактичними цілями і підцілями.
20. Бесіда. Види бесід у процесі природничої освітньої галузі. Вимоги до методики використання з різними дидактичними цілями.
21. Репродуктивна бесіда. Її сутність, структура, значення і критерії вибору в процесі природничої освітньої галузі. Методика використання з різними дидактичними цілями і підцілями.
22. Репродуктивна розповідь учителя. Її сутність, структура, значення і критерії вибору в процесі природничої освітньої галузі. Методика використання з різними дидактичними цілями і підцілями.
23. Проблемний виклад знань (проблемна розповідь). Її сутність, структура, значення і критерії вибору в процесі природничої освітньої галузі. Методика використання з різними дидактичними цілями і підцілями.
24. Вибір методів у процесі навчання природничої освітньої галузі.
25. Зміст практичних робіт у 3 класі. Їх значення для оволодіння змістом природничої освітньої галузі. Методика проведення практичних робіт з різним рівнем пізнавальної самостійності учнів 3 класу.
26. Зміст практичних робіт у 4 класі. Їх значення для оволодіння змістом природничої освітньої галузі. Методика проведення практичних робіт з різним рівнем пізнавальної самостійності учнів 4 класу.
27. Зміст спостережень у 3 класі. Методика педагогічного управління спостереженнями учнів з різним рівнем пізнавальної самостійності.

28. Зміст дослідів у 4 класі. Їх значення для оволодіння змістом природничої освітньої галузі. Методика проведення дослідів з різним рівнем пізнавальної самостійності учнів 4 класу.
29. Поняття “форма навчання”. Класифікація форм навчання природознавства в початкових класах. Їх загальна характеристика. Взаємозв'язок між організаційними формами в системі вивчення природничої освітньої галузі.
30. Типи і структура уроків природничої освітньої галузі в початковій школі. Вимоги до уроків природничої освітньої галузі.
31. Комбінований урок. Його макро- і мікроструктура. Варіативність структури комбінованого уроку. Фактори, що її зумовлюють.
32. Комбінований урок. Методика організації і проведення етапу постановки цілей і завдань уроку.
33. Комбінований урок. Методика організації і проведення етапу засвоєння нових знань, умінь, навичок.
34. Комбінований урок. Методика організації і проведення етапу систематизації та узагальнення засвоєних знань, умінь, навичок.
35. Предметний урок. Його макро- і мікроструктура, її варіативність. Особливості методики підготовки і проведення предметного уроку. Значення предметних уроків в процесі навчання природничої освітньої галузі.
36. Урок-екскурсія з природничої освітньої галузі. Види уроків-еккурсій. Особливості методики підготовки до їх проведення.
37. Вступний урок-екскурсія. Його макро- і мікроструктура. Методика підготовки і проведення. Значення вступного уроку-екскурсії в процесі навчання природничої освітньої галузі.
38. Поточний урок-екскурсія. Його макро- і мікроструктура. Методика підготовки і проведення.
39. Підсумковий урок-екскурсія. Його макро- і мікроструктура. Методика підготовки і проведення. Значення підсумкового уроку-екскурсії в процесі навчання природничої освітньої галузі.
40. Узагальнюючий урок. Його макро- і мікроструктура. Значення в процесі навчання природничої освітньої галузі. Методика організації і проведення.
41. Самостійна робота учнів у процесі вивчення природничої освітньої галузі.

42. Використання системи пізнавальних завдань у процесі формування природничих знань.
43. Нестандартні уроки вивчення природничої освітньої галузі.
44. Домашня робота з природознавства. Її значення. Види домашніх завдань. Методика організації і керівництва учителем виконанням учнями домашніх завдань.
45. Літні завдання з природничої освітньої галузі. Їх значення. Зміст та вимоги до них. Методика організації їх виконання учнями.
46. Індивідуальна навчально-пізнавальна діяльність учнів у процесі навчання природничої освітньої галузі. Її значення, види, вимоги до методики організації на різних етапах уроку.
47. Навчально-пізнавальна діяльність молодших школярів парами в процесі навчання природничої освітньої галузі. Її значення, види, вимоги до методики організації на різних етапах уроку.
48. Індивідуальна позакласна робота з природничої освітньої галузі. Її види і значення в процесі оволодіння учнями змістом природничої освітньої галузі. Методика організації і проведення.
49. Групова позакласна робота з природничої освітньої галузі. Її види і значення в процесі оволодіння учнями змістом природничої освітньої галузі. Методика організації і проведення.
50. Масова позакласна робота з природничої освітньої галузі. Її види і значення в процесі оволодіння учнями змістом природничої освітньої галузі. Методика організації і проведення.
51. Навчально-дослідна ділянка. Її структура. Значення в системі навчання природничої освітньої галузі. Зміст і методика організації навчально-пізнавальної і практичної діяльності учнів на ділянці.
52. Куточок живої природи. Його обладнання. Значення в системі навчання природничої освітньої галузі. Зміст і методика організації навчально-пізнавальної і практичної діяльності учнів у куточку живої природи.
53. Географічний майданчик, його влаштування та обладнання. Значення в системі навчання природничої освітньої галузі. Зміст і методика організації навчально-пізнавальної і практичної діяльності учнів на майданчику.
54. Система оцінювання навчальних досягнень учнів з природознавства. Критерії і норми оцінювання. Види оцінювання.

55. Підбір популярної і дитячої літератури для уроків природознавства. Методика використання з різними дидактичними цілями і підцілями.
56. Ігрова технологія та її значення під час навчання природничої ОГ.
57. Календар природи – спосіб фіксації спостережень. Методика роботи з календарем природи у початковій школі.
58. Організація формувального оцінювання у процесі навчання природничої ОГ.
59. Використання інтерактивних методів навчання на уроках «Я досліджую світ» (природнича ОГ).
60. Проектна діяльність на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» (природнича ОГ).

Розробити конспект уроку інтегрованого курсу «Я досліджую світ» (природнича ОГ) клас, тип уроку, тема за вибором.

Самостійно скласти план-конспект уроку інтегрованого курсу «Я досліджую світ» (природнича освітня галузь) (тему та клас визначити самостійно). Дібрати цікавий матеріал для розповіді (бесіди) з науково-популярної літератури, вказати необхідне обладнання, додати зразки наочності, роздаткового, дидактичного матеріалу, підготувати творчі завдання для дітей.

Складові плану

Будь-який план уроку складається з таких розділів:

Шапка конспекту, в якій прописуються основна інформація про урок, його тип і вид, цілі, завдання.

Хід уроку – основна частина конспекту, в якій поетапно прописується кожна дія вчителя, починаючи з організаційного моменту і закінчуючи підбиттям підсумків або рефлексією.

Домашнє завдання. Воно може бути відсутнім у тому випадку, якщо це був контрольний урок.

Шапка конспекту

План уроку завжди починається з шапки. У ній прописується:

Тема уроку. Найчастіше вона записана в поурочному плані вчителя.

Мета. Кожен урок має свою триєдину мету. До неї входить: навчання (наприклад, дати уявлення про предмет, узагальнити і систематизувати знання, відпрацювати навички); розвиток (розвивати пам'ять, мислення, комунікабельність, уміння самостійно працювати);

виховання (виховати або прищепити почуття патріотизму, працьовитість, дисциплінованість тощо).

Завдання, в яких прописується мінімум знань і вмінь, який учні мають набути в ході уроку. Зобов'язані відповідати вимогам до знань, які висуває до учнів Міністерство освіти та науки.

Тип уроку.

Методи та прийоми, що використовуються на уроці: метод вправ, лекція, бесіда, мікрофон, диктант та інші.

Обладнання, що використовується на уроці: відео та аудіо матеріали, картини, презентації, картки.

Література. Бажано також вказати джерела, які були використані при складанні уроку – статті, підручники.

Хід уроку

1. Організація класу
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
6. Підсумок уроку

Вимоги до оформлення:

- напівжирний шрифт (прямий або курсив) – для заголовків та короткого змісту документа
- мінімальні розміри полів становлять: ліве – 30 мм, праве –10 мм, верхнє та нижнє – по 20 мм;
- шрифт основного тексту – Times New Roman, розмір – 12–14 пт, міжрядковий інтервал – 1–1,5 рядка, вирівнювання по ширині, відступ першого рядка абзацу складає 1,25 см

Конспект уроку з курсу «Я досліджую світ»**Клас: 2****Тема. Які зміни в житті звірів навесні.**

Мета: формувати в учнів уявлення про зміни в житті диких звірів навесні, ознайомити з весняними явищами в житті звірів (зміна хутра, пробудження від сплячки, народження малят), розвивати вміння встановлювати зв'язки між змінами в неживій природі навесні та життям звірів, розвивати спостережливість, інтерес до природи, виховувати дбайливе ставлення до тварин.

Очікувані результати:

- учні називають 2-3 зміни, що відбуваються в житті диких звірів навесні;
- учні пояснюють, чому ці зміни відбуваються (зв'язок з потеплінням, появою корму);
- учні наводять приклади звірів, які прокидаються від зимової сплячки;
- описують, як змінюється хутро у деяких звірів навесні (заєць, білка);
- знають, що навесні у багатьох звірів народжуються дитинчата та що їхнє життя навесні особливо вразливе;
- учні дотримуються правил поведінки в природі навесні.

Тип уроку: комбінований

Методи та прийоми навчання: бесіда (актуалізація знань, підсумок); робота з підручником (опрацювання тексту, ілюстрацій); метод «Мікрофон» (висловлення думок); робота в парах і групах (виконання завдань на картках); спостереження (перегляд відео про весняні зміни в житті тварин); слухання звуків весняного лісу (аудіозапис); інтерактивні методи (робота з інтерактивною дошкою/фліпчартом); сигнальні картки (перевірка розуміння матеріалу).

Обладнання: підручник «Я досліджую світ» для 2 класу (частина 2), ілюстрації із зображенням диких звірів навесні (ведмідь, їжак, заєць, білка, лисиця, вовк, дика свиня, козуля, олень, лось), відеозаписи звуків весняного лісу, картки із завданнями для роботи в групах/парах, сигнальні картки, інтерактивна дошка або фліпчарт.

Література:

1. Підручник «Я досліджую світ» для 2 класу (частина 2) / Т.Г. Гільберг, С.С. Тарнавська, Н.В. Павич. Київ: Генеза, 2019. 144 с
2. Навчально-методичний посібник. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1–2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу / Тетяна Гільберг, Світлана Тарнавська, Ніна Павич. Київ : Генеза, 2019. 256 с.
3. Відео- та аудіоматеріали з освітніх платформ (наприклад: YouTube, LearningApps, На Урок, Всеосвіта).

Хід уроку

I. Організація класу

Вчитель вітає дітей в класі та створює сприятливі умови для початку уроку та перевіряє готовність учнів до його початку.

– Добрий день! Я вітаю вас ще з одним чудовим днем. Ви звичайно скажете, день прекрасний. За вікном весна і світить яскраве сонечко. Але я хочу, щоб цей день зробили ще більш чудовим ваш і мій настрій, наша продуктивна робота. Я сподіваюсь, що у нас з вами все вийде, тож давайте налаштуємося на роботу.

Вчитель з учнями промовляють віршик для початку уроку, плескають в долоні та тупають ногами сидячи на своїх місцях.

«Доброго ранку! Доброго дня!

Хай плещуть долоньки!

Хай тупають ніжки!

Працюють голівки!

Доброго ранку! Доброго дня!

Бажаєм собі ми здоров'я й добра!»

II. Перевірка засвоєних знань, умінь, навичок

Фронтальне опитування:

– Яка зараз пора року?

– Назвіть весняні місяці.

– Які зміни відбуваються в неживій природі навесні (потепління, танення снігу, льодохід, збільшення дня)?

– Давайте пригадаємо, що ми з вами вивчали на попередніх уроках? Чи пам'ятаєте ви, що таке гніздо? Яких домашніх тварин ви знаєте? Які птахи в'ють гнізда? А як щодо нашого попереднього уроку, пам'ятаєте,

що таке особистий простір та хто його потребує? Для чого птахам та людям особистий простір?

III. Постановка цілей і завдань уроку. Загальна мотивація діяльності учнів

Вступна бесіда

– Ми з вами вже багато дізналися про весну та її ознаки в неживій природі, а також у житті рослин, комах і риб. А як зустрічають весну звірі? Чи відбуваються зміни в їхньому житті?

Оголошення теми та мети уроку

– Сьогодні на уроці ми дізнаємося, які зміни відбуваються в житті диких звірів навесні. Ми з'ясуємо, хто прокидається від зимової сплячки, як змінюється їхній зовнішній вигляд та які турботи з'являються у звірів навесні.

– Навесні в лісі може бути небезпечно для маленьких тварин. Наші знання допоможуть нам зрозуміти, як правильно поводитись у весняному лісі, щоб не нашкодити його мешканцям.

IV. Засвоєння нових знань, умінь і навичок

Розповідь вчителя з елементами бесіди та використанням підручника (с. 88– 91).

Діти впродовж розповіді вчителя переглядають сторінки підручника.

Вчитель задає питання учням, які стосуються розповіді вчителя, тексту та

фото в книзі. Учні відповідають з допомогою вчителя.

– Які звірі впадають у зимову сплячку? (Ведмідь, їжак). Чому вони прокидаються навесні? (Потепління, поява корму).

– Зверніть увагу на малюнки на сторінці 88. Як змінюється хутро у зайця та білки навесні? Чому це відбувається? (Зимове хутро густіше і світліше, щоб маскуватися на снігу та захищати від холоду. Навесні воно линяє і стає рідшим та змінює забарвлення на більш темне для маскування серед весняної природи).

– Навесні у багатьох звірів народжуються дитинчата (зайченята, білченята, лисенята, вовченята, поросята у дикої свині, малята козуль, оленів, лосів). Покажіть відповідні ілюстрації в підручнику.

– Чому навесні не варто турбувати звірів у лісі? (Малята ще маленькі та беззахисні, потребують піклування батьків).

Фізкультхвилинка

Імітація рухів звірів (наприклад, як стрибає заєць, як ходить ведмідь) під

музику.

V. Систематизація, узагальнення засвоєних знань, умінь і навичок *Узагальнююча бесіда*

– Які головні зміни відбуваються в житті звірів навесні?
(Прокидаються від сплячки, змінюють хутро, народжують малят).

– Як ці зміни пов'язані з приходом весни?

Вправа «Так чи ні»

Вчитель зачитує твердження про життя звірів навесні, учні сигнальними картками показують «Так» або «Ні» та обґрунтовують свою відповідь.

– Навесні ведмідь прокидається від сплячки.

– Навесні у зайця змінюється колір хутра.

– Навесні в лісі можна голосно кричати, щоб розбудити звірів.

– Гризуни пробуджуються на початку весни.

– Дитинчата ведмедиці народжуються одночасно з дитинчатами білки.

VI. Застосування засвоєних знань, умінь і навичок

Робота в парах/групах

Діти діляться на групи по три або працюють в парах. Вчитель по черзі оголошує завдання для кожної групи.

Завдання 1

Розглянути малюнки звірів на картках. Визначити, які зміни відбуваються в житті цих звірів навесні (наприклад, зміна хутра, народження малят).

Кожна група відповідає по черзі.

Завдання 2

Скласти коротку розповідь про одного зі звірів, використовуючи отримані знання. Розповідь повинна бути усною та складатися з 3–5 речень.

Завдання 3

Обговорити правила поведінки в лісі навесні (не шуміти, не підходити близько до гнізд та нір, не чіпати малят). Діти працюють разом в групах та

потім по черзі говорять результати вчителю.

VII. Домашнє завдання

– Прочитати текст у підручнику на с. 88–91.

– Підготувати коротке повідомлення про одного зі звірів, який мешкає

у вашій місцевості, та про зміни в його житті навесні (за бажанням).

– Намалювати свого улюбленого звіра навесні

VIII. Підсумок уроку

Рефлексія

- Що нового ви дізналися сьогодні на уроці?
- Що було найцікавішим?
- Які правила поведінки в природі навесні ви запам'ятали?

Рекомендовані джерела

Основні

1. Байбара Т.М. Методика навчання природознавства в початкових класах: Навчальний посібник. К.: Веселка, 1998. 334 с
2. Кузьма-Качур М.І. Методика навчання освітньої галузі «Природознавство»: Методичні рекомендації до самостійної роботи [для студентів ступеня «молодший бакалавр» ЗВО спеціальності 013 «Початкова освіта»]. Мукачево : МДУ, 2020. 40 с.
3. Кукалець М.В.Методика викладання природознавства в початковій школі: Навч. посібник. Львів: «Новий Світ-2000», 2011. 223 с.
4. Ліннік О. О. Методика викладання освітньої галузі «Людина і світ» : навч. посіб. МОН України. К.: Слово, 2010. 248 с.
5. Початкова природнича освітня галузь: тезаурус-довідник / Н. О. Власенко, В. М. Помогайбо, Є. А. Починок, І. В. Карапузова, Я. М. Макаренко; за ред. В. М. Помогайбо. Полтава : ТОВ «АСТРАЯ», 2021. 170 с.
6. Шевчук К.Д. Методика навчання природничої освітньої галузі. Методичні рекомендації. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2021. 52 с.

Додаткові

1. Воронцова Т. В., Пономаренко В. С. та інші. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1–2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу». Київ: Видавництво «Алатон», 2019. 128 с.
2. Концепція Нової української школи. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>
3. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 3-4 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу / Гільберг Т.Г., Тарнавська С.С., Хитра З.М., Павич Н. Київ: Генеза, 2020. 240 с.
4. Навчально-методичний посібник. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1–2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу / Тетяна Гільберг, Світлана Тарнавська, Ніна Павич. Київ : Генеза, 2019. 256 с.

5. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / Під заг. ред. Бібик Н. М. К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
6. Онопрієнко О. В. Інструментарій оцінювання результатів компетентісно орієнтованого навчання молодших школярів : методичний посібник. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2020. 72 с.
7. Природнича освіта у початковій школі: історія, теорія, практика: навч. посіб. для вчителів початкових класів / уклад. А. М. Мартін, Н. В. Тарапака. Кропивницький: КОІППО імені Василя Сухомлинського, 2023. 60 с.
8. Формування екологічної грамотності молодших школярів в інтегрованому курсі «Я досліджую світ» : методичні рекомендації / Андрусенко І.В. Київ: Педагогічна думка, 2020. 75 с.

Електронні

1. Державний стандарт початкової освіти [Електронний ресурс]. 2018. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti>
2. Навчальні програми для початкової школи [Електронний ресурс]. 2018. Режим доступу: <http://osvita.ua/school/program/8793>
3. Рекомендації щодо організації освітнього простору нової української школи [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nop/3methodichni-rekomendatsii.pdf> .
4. 4. Шкільні підручники [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://pidruchnyk.com.ua/1221-ya-doslidzhuyu-svit-1-klas-gilberg.html>